

Barns undring

Bacheloroppgave April 2014

Kandidatnummer: 312

Emnekode: BAC-NL02

Silje B. Sundvold

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	2
Begrunnelse for valg av tema.....	2
Disposisjon:	3
Teori	4
Metode.....	10
Informanter.....	10
Begrunnelse for valg av metode.....	10
Kvalitativ forskning.....	10
Intervju	11
Dokumentanalyse	11
Metodisk framgangsmåte	11
Metodekritikk	13
Resultat.....	14
Svar på intervju:	14
Andre kommentarer:	19
Drøfting	21
Undring.....	21
Den gode samtalen	22
Medvirkning	23
Uterommet.....	24
Tid	25
Rammeplanen og fagområder	26
Voksenrollen	27
Avslutning	29
Bibliografi	30

Innledning

Begrunnelse for valg av tema

Det hele begynte i andreklasse praksis, da jeg hadde et prosjekt om matematikk sammen med en barnegruppe med 2-åringer. Jeg prøvde å ha en sanselig, undrende og filosofisk tilnærming, til formene sirkel, trekant og kvadrat. Dette var ikke like enkelt som jeg først hadde trodd. Det var vanskelig å finne de riktige spørsmålene å stille for at barna ikke bare skulle svare ja eller nei, og at de samtidig var tilpasset barnas nivå. I boken Matematikk for førskolelærere skrives det at det ikke er enkelt å kommunisere med barn om matematikk. Det er viktig å stille åpne spørsmål som stimulerer til kreativitet og undring (Carlsen, Wathne, & Blomgren, 2011). Jeg skjønnte at undring er en flott mulighet for barn å tilegne seg ny kunnskap på, og som voksen var det viktig at jeg tok meg tiden til å ha disse stundene med barna. Dette var noe jeg ønsket å finne mer ut av, og bli flinkere til på generell basis, ikke bare i faget matematikk.

Først hadde jeg lyst til å undersøke «fenomenet» undring, og hvordan voksne i en barnehage tok initiativet til barn i situasjoner som kunne skape en fin samtale. Problemet var da bare å faktisk observere nok slike hendelser til å kunne bruke i en oppgave, og dette kunne bli tidkrevende. Jeg var dessuten ikke sikker på å få noe data i det hele tatt, og det ville vært synd å sitte mot slutten av innleveringen og ikke ha noen faktiske data å gå etter.

Undring er et vidt begrep og det er individuelt hva vi mener ordet inneholder. Begrepet undring blir nevnt 13 ganger i Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, og burde være en viktig del av barnehagens hverdag. Jeg ble nysgjerrig på om pedagogiske ledere i barnehager var oppmerksomme på dette, og om de hadde reflektert over betydningen av undring i hverdagen. Var undring noe de glemte å jobbe med, noen fine ord på papiret, og en unnskyldning for å ikke begrunne sine planer på en faglig måte? Eller var det noe de faktisk jobbet med og hadde et reflektert syn på og brukte aktivt i hverdagen? Hvilke utfordringer var det i arbeidet med barns undring? Og i tillegg, hva er deres syn på barns undring og har den en betydning for barn?

Via tre intervjuer og studering av årsplaner til barnehagene, jobbet jeg meg fram mot temaet undring og gjennom en hel del arbeid, og etter å ha byttet problemstilling mange ganger kom jeg fram til problemstillingen: Hva tenker personalet om barns undring og hvilke utfordringer byr arbeidet på?

Disposisjon:

I denne oppgaven vil jeg først presentere teorien som er brukt videre i drøftingen av oppgaven. Her er sentrale bøker; *Barns undring* av Hilde M. Amundsen, *Forskerfrøboka* av Guri Langholm m.fl, og en artikkel *How to avoid children's questions* av Oscar Brenifer, i tillegg til annen litteratur. Av teori brukt under metodekapittelet er *Metode og oppgaveskriving* av Olav Dalland, og *Systematikk og innlevelse* av Tove Thagaard brukt.

Under metodekapittelet vil jeg gjøre rede for prosessen av innhenting av materiale brukt i oppgaven. Videre under resultatkapittelet blir intervjuene presentert. Årsplanene til barnehagene tilhørende informantene ble også analysert, men på grunn av anonymisering er ikke disse presentert under resultat, men kan fås tak i ved behov. Årsplanene er brukt som en kontrollør fra min side for å se gyldigheten av det informantene beskriver av prosjekter i sine intervjuer, dette for å unngå å svar de trodde jeg ville ha.

I denne oppgaven vil jeg ikke skille mellom begrepene nysgjerrighet og undring i noen særlig stor grad. Jeg synes disse begrepene er så innsatte i hverandre at de er vanskelige å skille, men jeg har likevel prøvd å beskrive begrepene hver for seg i teoridelen for å vise at det er en liten forskjell. Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver vil bare bli nevnt i teksten som rammeplanen. Under drøftingen blir det presentert sentrale temaer som kom opp under samtlige intervjuer. Disse er prøvd kategorisert, men temaene flyter delvis inn i hverandre og er vanskelige å skille. Det vil derfor være noe gjentakelse og overlapping av tekst.

Teori

Undring eller å stille seg undrende til et tema er å stille seg spørsmål ved noe eller lure på noe. Begrepet undring kan ha ulik betydning for mange, kan være vanskelig å konkretisere, og kan derfor være vanskelig å jobbe med. Undring kan for noen være noe de forbinder med for eksempel; nysgjerrighet, forbauselse, noe underfullt eller forbløffelse. Hilde M. Amundsen skriver i sin bok; *Undring kan beskrives som en emosjonell erfaring karakterisert ved en følelse av overraskelse, beundring, og ærefrykt for noe fremmed, noe rart eller uvanlig, eller noe uventet eller utrolig.* (Amundsen, 2013, s. 13). Undring kan være både en prosess, en tilstand, en holdning, en følelse, en emosjon eller en reaksjon, dette blir pirret av noe som føltes ekstraordinært, forbløffende og som noe vi ikke hadde helt grep på. Undring kan også komme av ønsket om å få kunnskap om noe eller visshet om noe. Det er stor sammenheng mellom undring og følelser, både gode og mindre gode følelser, som for eksempel glede og frykt. I undringsaspektet er det viktig å tenke på at barn kan oppleve alle typer følelser i følge av eller under undringsprosessen (ibid).

Barn har flere måter å kunne uttrykke undringen sin på, blant annet verbalt og kroppslig. Den verbale undringen er når spørsmål barnet lurer på blir artikulert av barnet, og er en måte for barnet å kommunisere. Ofte er det observasjoner barnet gjør seg som får barnet til å undre seg over et tema, som til slutt blir formulert og artikulert som et spørsmål. Barnet kan også uttrykke undringen sin kroppslig, via kroppslige gester. (...) *kroppslige handlinger er meningsskaping og tolkning basert på barnas undring (...) til tross for at dette på ingen måte verbaliseres* (Amundsen, 2013, s. 171). Barnas kroppslige undring oppstår oftest før barnet har lært seg å snakke da barnet uttrykker seg mer ved bruken av kroppen enn via språk.

Å stille spørsmål ved fenomener og ting vi opplever, evnen til å ville vite, er vitenskapens utgangspunkt. Det å stille spørsmål, og filosofere ble Sokrates viden kjent for. Sokrates (ca. 470-399 f.Kr.) fra antikkens Hellas, blir ofte betraktet som den første filosof og er kjent for utsagnet: «Jeg vet at jeg intet vet!». Han mente at filosofiens oppgave var selverkjennelse og utvikle en moralsk bevissthet. Det var også en måte for han å hjelpe andre til kunnskapsforløselse og selvtenkning gjennom samtaler og å ha en spørrende undring over tilværelsen (ibid). Dette burde også være den ansattes jobb i en barnehage, og ta på seg rollen til Sokrates. Å være den voksne som hjelper barn til å tenke selv og undre seg over verden og fenomener for å få økt kunnskap om tilværelsen og en bedre selvinnsikt.

Ordet undring blir nevnt hele 13 ganger i (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2006 (red. 2011)), av disse er 4 det samme sitatet i fra Barnehageloven; *Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter.* (Barnehageloven § 1 Formål, 2. ledd). Det er nedfelt i loven at barna skal få utfolde sin undring. Rammeplanen forteller at barnehagen og voksne skal: *Barnehagen må gi rom for barns initiativ, fantasi og undring* (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2006 (red. 2011), s. 21). *Personalet må være lydhøre for barns undring og kunnskaps- søking* (ibid, s.27). *Å møte barns spørsmål og undring på en yrkesetisk forsvarlig måte legger grunnen for barnets medvirkning* (ibid, s.29). *Barns undring må møtes på en utfordrende og utforskende måte slik at dette danner grunnlaget for et aktivt og utviklende læringsmiljø i barnehagen* (ibid, s.33). *(...) møte barnas tro, spørsmål og undring med alvor og respekt* (ibid, s.47). *(...) skape rom for opplevelser, undring, ettertanke og gode samtaler* (ibid, s.47).

Undring er ofte satt i forbindelse med nysgjerrighet, da begge to er litt uforklarlige fenomener, men de kan skilles hvis man setter de i hver sine ytterpunkter. Nysgjerrighet er når man oppdager, utforsker eller aktivt prøver å undersøke noe, mens undring kan forstås som en mer kognitiv og passiv utforskning, en indre refleksjon. *Det kan være mulig å si at undring kan føre til innsikt, mens nysgjerrighet kan føre til viten* (Amundsen, 2013, s. 14).

Undring er selve forutsetningen for filosofi, tro og estetikk, og all kunnskap begynner med undring (Amundsen, 2013, s. 22). Filosofi i barnehagen handler om at barnet skal få oppleve å få ansvar for egen tenking, men i den grad som passer til barnets alder. Det er også hvordan de voksne er hjelp og støtte i denne prosessen og kan hjelpe dem til medvirkning. Når barn vil ha filosofiske samtaler i barnehagen må barna bli møtt med respekt og spørsmålene må bli tatt på alvor. Formålet med samtalene er ikke å forbedre barna, men å hjelpe barna til selvhjelp.

Sturla Sagberg forteller om hvordan undringen ikke bør brukes i barnehagen og hvordan mange på respekt for undringen kan vises.

Undring bør ikke være noe man tyr til som en lettvinnt løsning når man ikke vet eller ikke vil vite eller ta stilling til et vanskelig spørsmål- undring er tvert imot en erkjennelse av at noe er forunderlig, og dette kan bli til en aktiv bevegelse av ny kunnskap (Sagberg, 2012, s. 137).

Han kritiserer voksne for å ikke delta i diskusjoner i barn, og hvordan dette igjen reflekterer den voksne, dette spesielt innenfor temaer om religion og tro. Sagberg skriver også hvordan man må møte alle med toleranse og anerkjennelse. Det skrives også om hvordan undringen kan brukes på forskjellige måter:

Noen bruker undring en som et instrument til å få kunnskap om verden. Andre ser på undring som en innfallsport til å reise spørsmål som vi ikke kan besvare fullt ut, men som er like viktige for det (Sagberg, 2012, s. 137).

Dette gjenspeiler også noen av tankene Sokrates hadde om det å stille spørsmål, undre seg og filosofere over noe. Sagberg skriver om at undringen har flere bruksområder og det kan være forskjellig fra person til person hvordan de velger å benytte seg av undringen.

Reggio Emilia er kjent for sin «Lyttende pedagogikk», her skal det som er annerledes ønskes velkommen. Poenget er ikke at vi skal gjøre oss like, men ved dialog og forståelse, være åpen for at andre kan tenke annerledes enn oss selv og ikke behandle den andre som lik. Tanken står sentralt i den lyttende pedagogikken, tanken skal behandles med alvor og respekt, og å skape en mening av det som blir sagt uten våre tidligere ideer om hva som er rett og galt. *For lyttepedagogikk handler det om å lytte til tanken (...) Det handler om å behandle tanken med alvor og respekt (...)* (Rinaldi, 2009, s. 26). Pedagogikken *vektlegger annerledeshet og ulikhet, tilknytning og relasjoner* (ibid, s.27). Lytting er naturlig sentralt i pedagogikken, og det blir sagt at lytting ikke bare handler om å være fysisk mottakelig for å lytte og bli lyttet til, men at det handler om å bruke alle sanser i lyttingen. Lytting er også en form for å vise respekt; *Lytting i form av å invitere til og være åpen for ulikheter og anerkjenne verdien av den andres ståsted og tolkning* (ibid, s.75).

Det er viktig å forstå hvordan voksnes væremåte i samspillet med barn kan påvirke dem, dette både i positiv og negativ retning i forhold til for eksempel selvutvikling og selvfølelse.

«Arbeidsformene må støtte barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær. Personalet må være lydhøre for barns undring og kunnskaps- søking» (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2006 (red. 2011), s. 27). Barna har rett til å bli hørt og anerkjent i sin undrings- og kunnskapssøkingens prosess. Barn i Norge har rett til å medvirke i sin hverdag, og er lovpålagt i Barnehageloven §3, men kommer også fram i blant annet §1. Barns medvirkning er en viktig del av rammeplanen. *«Å møte barns spørsmål og undring på en yrkesetisk forsvarlig måte legger grunnen for barnets medvirkning»* (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2006 (red. 2011), s. 29).

Amundsen skriver om at filosofen Steinar Bøyum mener det er bedre at voksne svarer at de ikke vet, eller forklarer at det er et spørsmål med mange svar, altså et åpent spørsmål, enn å avvise barnets filosofiske refleksjon. For å anerkjenne et barns spørsmål er å anerkjenne barnet. (Amundsen, 2013). Det er viktig at barnet gjennom sitt samspill med voksne opplever anerkjennelse. Og det er nettopp via blant annet anerkjennelse at voksne evner til å ta barnets perspektiv. «(...) består anerkjennelsen av både lytting, forståelse, aksept, respekt, toleranse og bekreftelse.» (Amundsen, 2013, s. 103). Det vil si at det finnes mange måter å være anerkjennende ovenfor et barn, og at å høre barnet er ett av dem. Berit Bae beskriver også viktigheten av å møte barn med anerkjennelse, slik at barnet kan få en forståelse av at det er greit å være seg selv. Hun snakker også om faren av å «tingliggjøre» barn, slik at barnet ikke får hjelp til å forholde seg til egne opplevelser, noe som kan føre til at barnet vegrer seg for samspill med omgivelsene (Bae, 1996).

Barn må tilbys omgivelser som gir dem mulighet til å undre seg over noe eller stille spørsmål knyttet til noe de observerer (Langholm, Hilmo, Holter, Lea, & Synnes, 2011, s. 23). Guri Langholm m.fl snakker her om mulighetene uterommet gir, og at det er en flott mulighet for barna å få kunnskap om naturen. Her blir førskolelærerens ansvar også påpekt, da en førskolelærer burde: *legge til rette ut i fra barnas interesse, men også stimulere til undring og utforskning (...) det å legge til rette for barns læring er å anerkjenne barna som subjekt* (Langholm, Hilmo, Holter, Lea, & Synnes, 2011, s. 23). Amundsen sier også at uterommet er en fin måte å inspirere til undring. Hun snakker også om viktigheten av voksnes kunnskap om uterommet kan være med å inspirere barna til viten og videre undring. *(...) kunnskap om naturen både kan forsterke og være en forutsetning for naturopplevelser. Følelse og viten henger i hop* (Amundsen, 2013, s. 31).

Langholm m.fl forklarer en naturfaglig modell også kalt miljøtrappa. På det første trinnet står barns opplevelser i og med natur sentralt, den såkalte opplevelsesfasen, sanseinntrykk, opplevelsesutbrudd og undring. Trinn nummer to handler om å undersøke naturen, drive forsøk og observere. Tredje- og fjerde trinn handler om å få en forståelse for naturen og hvordan den er sammensatt, her blir også samtalen og refleksjon sentralt. De to siste punktene så trenger barna en voksen til å samtale med enten en førskolelærer eller en annen kvalifisert samtalepartner. Disse trinnene er ment som en praktisk framstilling, og har ikke så skarpe skiller da barna kan veksle mellom trinnene (Langholm, Hilmo, Holter, Lea, & Synnes, 2011). Langholm m.fl skriver at planlegging er viktig, men at på tur ute er det viktig å ha satt av tid til det uventede og uplanlagte, slik at man ikke skal være redd for å slippe planen og at

den skal være et hinder for barnas nysgjerrighet. «Den døde musens pedagogikk» blir nevnt i denne sammenheng. Dette er et «bilde» av hvordan barns nysgjerrighet fanges når en finner noe spennende på tur og hvor viktig det er som voksen å gripe muligheten og la andre planer stå på vent mens barna utforsker.

De voksnes grunnsyn på undring og filosofering i barnehagen har mye å si for hvordan barna opplever dette. Ikke minst hvordan de voksne betrakter og møter barns spørsmål. Møter de barnets undring på en respektfull måte, eller blir barnet avvist og ignorert? Oscar Brenifer skriver i sin artikkel «*How to avoid children's questions*» om tre forskjellige måter å møte barns spørsmål som kan føre til at barns undrende og spørrende væremåte kan opphøre. Den første er å ikke være oppmerksom på barnet, spørsmålet og forundringen (Brenifer, 2006). Rett og slett ikke å lytte til hva barnet har å si eller anerkjenne barnet. Den andre måten å møte barns spørsmål er ved å svare med ferdiglagde svar, og Brenifer sier at ved å gi et slikt svar ødelegger vi barnets mulighet til å utforske ytterkantene av kunnskap og forståelse. I stedet for å gi et slikt svar til et barn burde foreldrene eller de voksne i barnehagen innrømme til barnet at spørsmålet ikke har et svar, enten fordi de ikke vet, fordi de ikke har et godt svar på det, eller fordi det ikke finnes et konkret svar på spørsmålet. Det tredje og siste punktet er når voksne møter barns spørsmål med en nedlatende holdning, både i forhold til barnet, men også den voksne selv. Barnets spørsmål blir på en måte latterliggjort, og blir ikke tatt seriøst. Langholm m.fl skriver at; *Faren er at barn som ikke får svar, kan slutte å stille spørsmål* (Langholm, Hilmo, Holter, Lea, & Synnes, 2011, s. 28). Hun beskriver også viktigheten av å møte barns undring og spørsmål på en respektfull måte.

Det å stille spørsmål i den vestlige verden i dag oppleves ikke som en verdi, men heller som uvitenhet mener Brenifer. Stiller man spørsmål og undrer seg, kan dette bli sett på som den rake motsetningen til kunnskap og forståelse. I dagens barnehager blir det lagt mer og mer vekt på læring, og da vil det som ikke viser til konkrete resultater mulig falle bort. I artikkelen¹ blir debatten om læring i barnehagen og tid til læring, på bekostning av for eksempel omsorg, tatt opp (Brenifer, 2006). Hvorfor skal det være slik at å stille spørsmål og søke svar på skolen har blitt tabu? Som beskrevet i artikkel² er det en stor debatt i dag om læring, og i hvor stor grad det skal være fokus på dette i en barnehagehverdag. Hva skal ha økt fokus på læring, og bruken av tiden til det gå på bekostning av?

¹ <https://www.utdanningsforbundet.no/Fylkeslag/Vest-Agder/Barnehage/Nyheter/Barnehagen-2014/09.04.14,14.35>.

² http://www.osloby.no/nyheter/Byradet-vil-innfore-ferdighetsmal-i-barnehagen-7489993.html#.U0UgYPI_vwZ 10.04.14 10.07

I Brenifers artikkel skriver han om forskjellen på barnas spørsmål. Noen ganger søker barna etter en trygghet og trenger konkrete svar for å få roet seg og får en avslutning på saken de undrer over. Andre ganger er det en undringspartner barnet søker, og da må de voksne være der som en medundrer (ibid).

Metode

Informanter

Informant 1: Dame, ca 40-år, pedagogisk leder, utdannet førskolelærer, 15- 20 år i yrket.

Informant 2: Mann, ca 28- år, pedagogisk leder, utdannet førskolelærer med fordypning friluftsliv, ca 5-år i yrket.

Informant 3: Mann, ca 55-år, pedagogisk leder, utdannet førskolelærer og spesial pedagog, ca 30-år i yrket.

Begrunnelse for valg av metode

Begrunnelse for valg av en metode, er den metoden som egner seg best i forhold til problemstillingen, og hvilke metoder jeg tror belyser den på best mulig måte. Dessuten måtte jeg gå i dybden og være i personlig kontakt med personer for å finne ut av problemstillingen. Derfor var kvalitativ metode mest egnet for min oppgave. Jeg trengte nærhet til feltet i og med at det var de personlige meningene til utvalgte pedagogiske ledere som skulle undersøkes. Observasjon av personalet var ikke praktisk gjennomførbart, det ville i alle fall blitt vanskelig og en svært tidkrevende prosess, da det ikke var sikkert at jeg kom til å observere noen form for undring i den tiden jeg befant meg i de ulike barnehagene. Dessuten skulle det ikke bare skrapes i overflaten av temaet, dette skulle være mer dyptgående informasjon. Dermed ble det naturlig å velge intervju som metode. Jeg måtte også undersøke barnehagenes årsplan, dermed ble dokumentanalyse valget av metode nummer to. Dette var de metodene jeg mente var mest praktisk gjennomførbare og tidsmessig realistiske.

Kvalitativ forskning

Kvalitative tilnærminger er bruk av analytiske fremgangsmåter, nær kontakt med de som studeres, som for eksempel intervju og observasjon. Denne type forskning kan by på etiske- og metodologiske utfordringer, som for eksempel hvordan forskeren tolker og analyserer sine data. Forskingen avhenger ikke bare av forskeren selv, men også tilgjengeligheten av personer til å forske på (Thagaard, 2013).

Intervju

Intervju er noe som er kjent for de fleste, dette er fordi det er en metode som er svært mye brukt i for eksempel massemedier. Intervju kan foregå på mange ulike måter. Det kan foregå for eksempel ved at en person stiller spørsmål til en annen der meningen er at man skal få økt kunnskap om et valgt tema (Thagaard, 2013). Av de ulike framgangsmåtene har jeg valgt å bruke delvis strukturert tilnærming. «*Det er den formen for intervju som særpreger kvalitativ intervjuing(...)*» (ibid, s.98). Det vil si at det kvalitative intervjuet er basert på intervjuguiden, men at rekkefølgen på temaene bestemmes underveis. Her blir det også lagt mer vekt på interaksjonen og samspillet mellom intervjuer og den som blir intervjuet. Intervjueren bruker seg selv aktivt i intervjuet, bare ved å være deltagende og er også svært personavhengig. Det er dermed viktig å være klar over sitt eget kroppsspråk og sin kroppslige holdning, så vel som håndverksmessig dyktighet. Det er også viktig som intervjuer å ikke tolke, men bare registrere det som sies, og kroppslige uttrykk som blir gitt, tolkningen skal skje i etterkant. Det kan være lurt å forberede seg godt, og gjerne holde et pilot-intervju i forkant. Pilot-intervju er når man øver seg på bruk av metoden, tester sine spørsmål, kroppsspråk, og andre avgjørende faktorer for et intervju, med en annen person enn selve informanten (ibid).

Dokumentanalyse

Dokumentanalyse som metode er noe diffus. Det finnes lite teori om hvordan man konkret gjennomfører det og hva man ser etter. Jeg har valgt å gjennomgå de tre årsplanene og ser etter ulike punkter som kan bekrefte det informantene beskrev i sine intervjuer. Jeg har også sett etter i hvor stor grad de innlemmer undring, og andre begreper som kan ha noe med undring å gjøre, i sine planer.

Metodisk framgangsmåte

Gjennom to av intervjuene så jeg betydningen av å ha et avskjermet intervjurom der ingen kunne forstyrre, og jeg så dessuten betydningen av komfort under et intervju. Da det er enklere å holde konsentrasjonen for begge parter om man har en god sittestilling og har greit med plass.

Intervjuene var preget av at de ikke var helt strukturerte, og fungerte til tider mer som en samtale om et tema, dette kalles for en delvis strukturert tilnærming til intervju (Thagaard,

2013). Dette var ikke en metode jeg hadde brukt tidligere og det preget intervjusituasjonene til en hvis grad. Selv om jeg hadde lest en del teori om intervju som metode var jeg usikker når det gjaldt den praktiske gjennomføringen. Dette kan ha påvirket resultatet noe. Jeg burde hatt et pilot-intervju på forhånd for å ha testet ut metoden, og for en bedre forberedelse på intervjuene jeg skulle bruke i selve oppgaven. Intervju er en svært personavhengig metode, man skal være i direkte samtale og kontakt med en annen person (Dalland, 2012). Evnen til å oppnå kontakt med intervjuperson 1 og 2 var ikke vanskelig, dette var to av mine tidligere praksislærere og som jeg var blitt godt kjent med gjennom praksisperiodene. Den tredje intervjupersonen hadde jeg ikke et nært forhold til. Jeg hadde kjennskap til hans avdeling gjennom skolen, og at klassen tidligere hadde vært på besøk i barnehagen for å se på uteområdet. Kontakten under intervjuet gikk greit og intervjuperson 3 hadde ikke noe problem med å snakke og holde samtalen gående. Dette var dessuten mitt tredje intervju og jeg var blitt mer selvsikker på hvordan jeg skulle gjennomføre intervjuet.

Valg av intervjupersoner var et såkalt bekvemmelighetsutvalg, jeg valgte ikke på bakgrunn av hvilken barnehage de jobbet i, eller at de hadde noen spesiell kunnskap om temaet jeg skulle undersøke. Valget gikk på bakgrunn av hvilke personer jeg viste var tilgjengelige og hvilke kontakter jeg hadde etablert via blant annet praksis. Jeg følte det var enklere å ta kontakt med personer jeg kjente og på det grunnlaget at de kanskje ville takke ja til intervju enklere enn andre tilfeldige. Valget gikk rett og slett på hvem jeg trodde jeg kom til å få et positivt svar fra, så jeg slapp å bruke lang tid på å lete opp intervjupersoner og barnehager som ville godkjenne analyse av sin årsplan. Det var også tilfeldig at alle tre barnehagene som ble undersøkt er privateide.

Intervjuet blir etter min evne til å oppfatte svarene jeg får, ta vare på dem, forstå dem og hvordan jeg til slutt tolker dem (ibid). Ut i fra intervjuene har jeg ikke laget en helhetlig oversikt over hvordan barnehager generelt jobber med undring, men har likevel fått mye informasjon om hvordan det kan gjøres. Informasjonen jeg har kommet fram med kan ikke brukes til å generalisere barnehager i Norge, dette er individuelt i hver barnehage.

Informant 1 og 2, fikk tilsendt intervjuguiden og forberedt seg på intervjuet på forhånd.

Informant 3 fikk ikke lest gjennom, men han fikk vite tema vi skulle snakke om. Informant 3 fikk tilbud om intervjuguide, men på grunn av knapp tid takket nr. 3 nei til tilbudet.

Intervjuguiden ble brukt under alle intervjuene, men var mer som en støtte for min del. Jeg visste jeg hadde en oversikt og at alle de underliggende temaene var blitt tatt opp og nevnt i

en sammenheng. Ingen av intervjuene hadde samme rekkefølge på spørsmålene. Det ble lagt vekt på å holde samtalen gående, og ha en naturlig overgang mellom temaene enn å holde på rekkefølgen. Jeg syntes dette skapte en bedre flyt i samtalen og at dynamikken mellom meg og informantene ble ivaretatt på en god måte.

Metodekritikk

Det at jeg hadde hatt to av intervjupersonene som praksislærere kan både ha vært en fordel og en ulempe. Ulempen er at begge intervjupersonene har hørt meg snakke om tema for bachelor under praksisperiodene og viste dermed mitt syn på barns undring. Dette kan ha vært med på å påvirke deres svar under intervjuene i den grad at de svarte det jeg ville høre. På en annen side måtte de også svare mye konkret ut i fra deres planarbeid, og gi eksempler fra hverdagen. Det positive er at det var enkelt å føre en samtale og kontakten mellom meg og dem var god. Dokumentanalysen er også personavhengig i en viss grad. Det blir mine egne tolkninger av teksten, på bakgrunn av ikke nøytrale-faktorene som for eksempel politiske verdivalg, og pedagogiske retning. Det er dessuten viktig å tenke på at formuleringer i planer og den praktiske bruken av dem er forskjellig. Ikke alle tolker eller oppfatter planens intensjoner likt og ville dermed ikke fått det samme ut av å tolke årsplanene som meg. En av utfordringene jeg syntes var vanskeligst var å ikke tolke under intervjuet, men å bare lytte, registrere og observere.

Resultat

Her blir resultatene av intervjuene presentert med utgangspunkt i intervjuguiden så godt det lar seg gjøre. Tallene foran kommentarene refererer til de ulike delene av intervjuet.

Svar på intervju:

«Barn skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen.»

«Leken står sentralt i barns trivsel og utfoldelse, og samspill i lek er viktig for en allsidig utvikling. Barnehagen må gi rom for barns initiativ, fantasi og undring.»

1. Ut i fra disse sitatene i fra rammeplanen, hvordan definerer du undring?

Intervju 1: (4): Hun syntes det var vanskelig å sette konkrete ord på hva undring var, og sa at ordet er litt diffust. (21): Alle hadde en forståelse av ordet, men akkurat hvordan man tolket det begrepet kunne være forskjellig, og de hadde jobbet mye med begreper for å komme fram til en felles forståelse. (9): Hun beskriver handler ikke om det å vite noe, men nettopp det motsatte, det å ikke vite og stille spørsmål. Det handler om å lære barna å tenke, fantasere, og være nysgjerrige selve uten at det er for voksenstyrt. (21): Hun sier også at hun ikke det har noe fasitsvar, og at det bra at det finnes ulike meninger. (25): *«(...) undring er både litt terapeutisk, det er fantasi og det er noe i forhold til lekens utvikling, det er det her med å være sammen om noe, undre seg om noe spesielt.»* (45): Undring kan være både planlagt av voksne og den kan være spontan, så det finnes ulike typer undring. (47): Som for eksempel de yngre barna har en sanselig undring, og de eldre som har språk, har en mer verbal undring. (51): Det handler også noe om respekten ovenfor de barna som er filosofiske av seg, og ikke minst (27): er det en flott mulighet til å jobbe med medvirkning i barnehagen. (49 og 8): Hun sier også noe om at hun tror at barn er nysgjerrige av natur, men hvor mye av den som vises kommer helt an på voksne.

Intervju 2: (3): Han beskriver at det handler om å legge til rette for at barna skal få komme med sine meninger, tanker, ideer og at de stiller spørsmål om noe de vil finne ut av. Undring har noe med å ha en fin samtale mellom voksen og barn og *«(...)å lure på ting om det som skjer rundt seg. Unger er jo nysgjerrige av natur(...)»* (5): Han sier at han tror at nysgjerrigheten er lik uansett alder, men at det er ulik form for undring om man er 5-år enn om man er 2- år. 5- åringen vil ha en mer språklig undring.

Intervju 3: (4): Han begynner med å si at undring omfavner mye og kan være mye forskjellig. Videre i intervjuet sier han (26): «*Undring, det er jo det her nysgjerrighet, det kan være vitebegjær, kunnskap også, det er jo masse ord du kan bruke (...)*» (28): Han forklarer også at hvis han skulle snevre det ned til en ting, måtte ha vært samtalen, å la tankene fly sammen med andre, noe verbalt. (30 og 32): Han forteller at barn som ikke bare så mye verbalt språk kan undre seg også, men på en annen måte, via gjentakelse og utprøving.

2. Hvilken betydning har undring for mennesket?

Intervju 1: (9 og 27): Hun forteller at undring er viktig for at barna skal lære seg selvrefleksjon, og for at de skal klare det trenger de voksne som er villige til å stille spørsmål tilbake og være med barna å filosofere for at de skal sette i gang en tankeprosess. Undring og evnen til å stille spørsmål gjør det enklere, både for barnet og den voksne, hvis vanskelige tema skal snakkes om. (21): Undring kan være med på å skape trygghet for barnet, og å føle seg anerkjent av den voksne. (25): Hun sier også noe om undring kan være med på å gjøre oss mer åpne og selvsikre. Undringen tilfører litt ekstra krydder i hverdagen, borte fra de statiske svar/ikke svar situasjonene, og at det alltid er sunt med litt fantasi som barna kan bringe videre inn i leken.

Intervju 2: Spørsmålet ble gjort om til; Tror du det er viktig å ha undring i barnehagen?: (7): Han forteller at det er noe som skjer hver dag, spesielt under måltider og frilek, og at det handler om at voksne må legge til rette for undring, spørsmål og nysgjerrighet i hverdagen.

Intervju 3: (28): Viktigheten av nysgjerrigheten blir også nevnt, og han tror barna lærer mye ved at barna lurer på noe og (32): tror at undring er viktig for mennesket.

3. Hvordan tror du vi kan møte barns undring på en god måte?

Intervju 1: (29): «*Alt handler om voksenrollen!*» (15 og 51): Hun sier at vi må møte barns undring med respekt, og ikke tro at vi er i en maktposisjon.

(9): Hun forklarer også at det finnes ulike situasjoner, noen ganger vil barna ha konkrete svar og søker dermed trygghet, mens andre ganger stiller barnet undrende og filosofiske spørsmål, da trenger heller barnet en medundrer som er på samme plan som seg selv. For at vi voksne skal kunne få til dette er vi nødt til å tørre stille oppfølgerspørsmål. (19, 20, og 21): Det har også noe med å ha en felles begrepsforståelse, og felles visjon i barnehagen for å vite at man

jobber mot det samme. (17): Hun forteller at det er viktig at vi vet at vi undrer oss, at voksne er bevisste på når det skjer en undringssituasjon, være i nuet og kan gripe den. (25, 26 og 27): Videre beskriver hun at når voksne undrer seg sammen med barn er man på et likt ståsted og stiller seg på lik linje med barnet og at det er et godt utgangspunkt for å møte undringen. (31): Hun påpeker at tid også er viktig i tillegg til (39): at voksne er trygge på sin tro og sine meninger så vi kan møte barn med en trygghet.

Intervju 2: Dette spørsmålet ble glemt under intervjuet og ble dermed ikke besvart.

Intervju 3: (34): Han sier at han ikke tror det finnes et konkret svar, men at det handler mye om voksenrollen og viktigheten av å være selv, ærlighet og å tørre å by på seg selv i samspillet. Den voksne må være villig til å være med på barnets tankerekker, gå inn i samtaler, lek og konflikter med barn, slik at barnet kan løse opp i ting selv og utvikle seg.

4. Hvordan kan vi skape undringsfylte miljøer i barnehagen?

Intervju 1: (38 og 39): Hun sier at hun synes det er enklest å få til undring ute i naturen og historiene og eksemplene (57,9,43, 60) hun forteller er historier fra uterommet.

Intervju 2: (13): Han forteller at sin bakgrunn som student på friluftslinja, og at han personlig er glad i å være ute, er med på å gjøre at han synes det er enklest å undre seg ute i naturen. Han forteller også at han føler det er enkelt å skape et rom i skogen, at barna får naturen tett innpå seg, det er en inspirasjon og det kan skje mange uventede ting. Det kan gi rom for store opplevelser, og når man opplever det oppstår undring også. Filosofering, spørsmål og nysgjerrighet.

Intervju 3: (38 og 40): Han forklarer at han personlig liker uterommet best, for det synes han gir de beste forutsetningene, ikke bare til undring, men til alt. Det hele handler om å se mulighetene til uterommet, men at det har mye å gjøre med personalets grunnsyn, holdninger, verdier og hvordan man møter barn.

5. Er det noen fagområder eller situasjoner der du synes det er enklere å gi rom for barns undring, enn andre?

Intervju 1: (31-41): Hun syntes det var spesielt vanskelig med fagområdet Etikk, religion og filosofi, mye fordi det bringer opp mange vanskelige spørsmål om tro, død og meningen med livet. Dette fordi de helst ikke vil trække noen på tærne. Videre beskriver hun at førskolelæreren gjerne vil oppleves som tolerante, særlig på grunn av foreldresamarbeidet.

Hun sier også noe om at hun tror grunnen til at dette er så vanskelig for mange, og fordi mange trekker seg fra spørsmålene, er fordi voksne ikke vil ta stilling til eller har reflektert over spørsmålene selve.

Intervju 2: (15,17 og 19): Han beskriver at det går an å undre seg innendørs, men at det gjerne er ved inspirasjon hentet utendørs, som for eksempel ved å bearbeide inntrykk etter tur kan man få en flott samtale. I forhold til fagområdene beskriver han at han ikke synes det er noen voldsom utfordring, da man kan samtale og undre seg sammen med barna om det meste og er innom tre forskjellige fagområder.

Intervju 3: (42, 44): Han forteller om mulighetene i uterommet, der man kan se nye ting, være til stede med barna, men at undringen alltid er med uansett hva slags settinger man lager for barna.

6. Hvordan gir barnehagen rom for barns undring i skriftlige planer og i det daglige arbeidet med barna?

Intervju 1: (4): Hun forteller at barnehagen det siste året har hatt spesielt stor fokus på barns undring i tillegg til at det er en av hoved verdiene til barnehagen. (17 og 43): De har også hatt et eget prosjekt på barns undring ved Grønt flagg. Hun forteller også at mange av avdelingene velger å ha noe om undring i månedsbrevene de sender hjem til foreldrene. (17): Hun forteller også at de har en egen komite der de veksler erfaringer, tips og råd. (8 og 47): De har jobbet med planer med utgangspunkt i rammeplanen, hvor alle avdelingene har jobbet på ulike måter med temaet. (43): Etter at de har jobbet mye med temaet ville det også opp og tydeligere fram i planarbeidet enn tidligere.

Intervju 2: (21): Han beskriver at undring ikke har vært en egen aktivitet de har jobbet konkret med, men at det blir innlemmet i det praktiske arbeidet mer enn i planer.

Intervju 3: (1, 4 og 5): Han beskriver at de ikke jobber med undring helt konkret, og er usikker på hvor mye det står om det i årsplanen. «Hvis man skal ta barns undring på alvor da, så er ikke det så lett å målbinde i en årsplan.» Han forteller videre at de skaper undring med sine aktiviteter og de aktivitetene er tatt laget med utgangspunkt i årsplanen.

7. Har dere hatt noen prosjekter der dere har hatt fokus på eller vært innom temaet?

Intervju 1: Som nevnt tidligere hadde de prosjekt i Grønt flagg om undring i tillegg til å være et satsningsområde.

Intervju 2: (21,23,25 og 29): Han beskriver noe de har hatt tidligere som de kalte «Fredags-samtalen» der tre barn ble plukket ut til å snakke om akkurat det de ville. Da kom det opp ulike temaer, alt i fra hva de hadde til middag, og til sorte hull i verdensrommet. Han beskriver at han synes undring ofte handler om den gode samtalen på ulike nivåer. I tillegg forteller han om barneintervju av 5-åringene. (33 og 37): Videre forteller han at han synes undringen kommer automatisk inn i prosjekter når han snakker med barna og hører dem snakke med hverandre, da via for eksempel plastprosjekt og Grønt flagg.

Intervju 3: (28 og 30): Han snakker om en realfagsuke der de jobber med ett av fagområdene. De jobbet mer med undring enn det som kom fram i planen, for undringen viste seg mer i praksis enn i de skriftlige planene.

8. Hvilke utfordringer ser du med arbeidet med å gi rom for barns undring i barnehagen?

Intervju 1: (49): «*Den voksne!*» Hun sier at det er ofte den voksne det hele kommer an på, om de åpner eller lukker for en samtale når et barn tar initiativet til en samtale. Videre at hun tror at barna er nysgjerrige av natur, men hvor mye av det de faktisk viser kommer helt an på den voksnes syn på undring, holdning, bevissthet på undring og hvorvidt de gir rom for undringen. (8, 9 og 31): Hun sier også noe om viktigheten av å kunne stille de riktige spørsmålene tilbake til barna, slik at voksne kan hjelpe dem videre i selvrefleksjonen. Ikke minst om å tørre å ta opp og å snakke om de litt ubehagelige temaene, eller snakke om noe vi ikke har så mye kunnskap om.

Intervju 2: (41 og 51): Han sier at det handler om erfaring, og å være komfortabel på at man som voksen ikke kan svare på alt. Han forteller også at det har noe med gruppedynamikken å gjøre, og hvilken sammensetning gruppen har i forhold til alder.

Intervju 3: (48): Han sier at det er enklere for dem med erfaring for de er tryggere i sin rolle, og at det vises ovenfor barna gjennom språk og kropp. (8): Bevissthet hos den voksne er noe han trekker fram som en utfordring i arbeidet.

9. Har du en erfaring/praksisfortelling der du synes du tok barns initiativ til undring på en god/dårlig måte?

Intervju 1: (43): Hun forteller om en tur hun var ute på sammen med barna, da de fant en dør og den morsomme undringsprosessen de fikk med den. (57): Hun forteller også en historie da det ikke gikk så bra, da hun «drepte» en samtale, fordi hun selv ikke åpnet for det, men at situasjonen har hjulpet i etterkant til refleksjon.

Intervju 2: (53 og 55): Han fortalte at det blir mer på generell basis, at han syntes at undring ved måltider gikk greit, da hadde de tiden, og alle var avslappet.

Intervju 3: (54): Han forteller ikke om en konkret situasjon, men at han gjennom tilbakemeldinger og bekreftelse fra de han jobber med, skjønner at han er på det riktige sporet i forhold til undring og samtaler med barn.

10. Er det noe annet du har lyst til å trekke fram i forbindelse med barns undring i barnehagen?

Intervju 1: (62-64): «(...)undring (...) medvirkning i barnehagen, barns refleksjonsevne i barnehagen, alt kommer tilbake til voksenrollen!» Hun påpeker viktigheten av å være en bevisst voksen, og hvor viktig det er å bevare undringen i barnehagen som fungerer som en kontrast til læringsperspektivet de vil ha inn i barnehagen. Ikke minst at det er bra å ha et felles syn på undring og en felles begrepsforståelse.

Intervju 2: (61): Han oppsummerer med at naturen er en flott arena for å hente inspirasjon til undring og for gode filosofiske samtaler, for der kan man skape gode rom for det.

Intervju 3: (58): Han forteller om viktigheten av å kunne reflektere over ulike situasjoner sammen med sine medarbeidere, og å veilede hverandre. Han tror det er en god måte for de voksne å utvikle seg på og bli flinkere til samspillet med barna.

Andre kommentarer:

Intervju 1: Gjennom hele intervjuet påpeker hun sterkt viktigheten av voksenrollen og at det er deres jobb å legge til rette for barns undring, og at det er de voksne sitt ansvar å åpne for en undrende hverdag. Hun sier også noe om at voksne må være bevisst på undringen for at de skal se og gripe situasjonene som skjer i en hverdag. Voksne må tørre å møte barnets nysgjerrighet, tørre å stille spørsmål, slik at barnet selv kan lære å reflektere, men også gi barnet et fasitsvar om det er det barnet spør etter. Fasitsvarene mente hun kan hjelpe barna til å bli trygge, oppfølgerspørsmål og samtale kunne hjelpe barnet for å senere snakke om

vanskelige ting. Hun snakker mye om hvordan barnehagen har jobbet med temaet som er et av tre satsningsområder til barnehagen, i tillegg til at de jobber med undringen i Grønt flagg. Barnehagen har utarbeidet en felles forståelse for begrepet, og det er godt samarbeid på tvers av avdelingene der de deler ulike erfaringer. Hun forteller at undring er en ypperlig måte å få med medvirkning i en hverdag. Det blir også nevnt at det er viktig å vite hvilke anledninger som passer seg til å bruke til undring, og når man faktisk ikke har tid, og at det igjen handler om det voksnes evne til å kommunisere sammen med barna. Hun snakker om hvordan undringen har en egenverdi, og hvordan undring nesten blir motsatt av læringsperspektivet de prøver å få mer inn i barnehagene i dag. Hun snakker også om viktigheten av å selv ha reflektert over sitt grunnsyn, men også andre viktige temaer som for eksempel tro. Dette for å kunne være trygg på seg selv hvis et barn spør, slik at voksne ikke trekker seg ut av en samtale fordi de er ukomfortable, men at de kan møte barna med respekt og toleranse.

Intervju 2: Han snakker mye om samtalen med barnet, og at den voksne har en viktig rolle i forhold til barns undring, for de må tolke hva barnet er ute etter. Er det et konkret fasitsvar, eller er det en undringsfylt samtale barnet egentlig spør etter. Erfaring, er også noe han påpeker som et viktig element for de voksne, at ved erfaring vil det bli enklere å jobbe med undringen. Han forteller også at det er viktig å ta barnas spørsmål på alvor, og at han opplever det som enklest å undre seg på tur og ved måltider. Han jobber på en avdeling med 5-åringer så for han handlet undring om samtalen med barna, og han mente at det kunne man greit få til å inkludere i de ulike fagområdene. I intervjuet forteller han også at undring handler om nysgjerrighet, men at undringen har ulike nivåer i forhold til hvilken alder barnet er i, og at undringen er vanskelig å få inn i planer, men vises i praksis.

Intervju 3: Han forteller at deres årsplan er lagt opp på en praktisk måte, slik at foreldrene skulle bruke den mer aktivt, så den er lagt opp som en kalender og ulike fagområder er knyttet opp til ulike måneder. Han påpeker at noe så abstrakt som barns undring er vanskelig å fange i en årsplan for det er ofte bestemt i «her og nå» situasjoner i praksis. Voksenrollen er noe som trekkes fram i flere situasjoner, og deres evne til å tørre å ha en filosofisk samtale med barn, deres evne til å lokke fram tankene til barna. Tørre å ta de vanskelige samtalene som liv og død, det å by på seg selv er noe han poengterer i intervjuet, men at tryggheten til å tørre det ofte kommer av erfaring og er svært personavhengig. Han trekker også fram «den gode samtalen» og nysgjerrighet som et punkt under undring, men også hvordan den voksne må være til stede både fysisk og mentalt for å skape undring.

Drøfting

Undring

Alle informantene snakker om den verbale undringen og at det er en enkel måte å møte barnets undring, det å ha en samtale og snakke om et tema. Dette forutsetter at barna kan snakke, kunne holde på en samtale og verbalt ordlegge seg. Dette er en undringsmåte som passer seg best til de litt eldre barna. Alle tre informantene jobber på avdelinger der de yngste barna er 3 år, og det vil dermed være mest naturlig for dem alle å jobbe mer med den verbale enn den kroppslige undringen. Den verbale undringen er den de alle tre nevner først og vil være den som synes best i barnehagen. Vi hører jo ofte «Hvorfor...?», mens den undringen som skjer mest via fasinasjon og indre undring av barnet er vanskeligere å fange opp da den ikke høres så godt. Alle informantene er også inne på en type sanselig undring, noe som treffer de minste barna best, de som enda ikke kan ordlegge seg. Dette forklarer de ved at de minste har en utprøvende og forskende måte å tilnærme seg undringen på. Som Amundsen nevner i sin bok, treffer dette innenfor den kategorien hun kaller kroppslig undring (Amundsen, 2013). Det virker som at utfordringen ligger i å se omfanget av undringen og ikke bare den verbale, men også de andre aspektene ved undring som Amundsen nevner under kapittel 5 (ibid).

I rammeplanen blir undring trukket frem som noe positivt for læringsutbytter og ønsket utvikling for barna. Det er også viktig å se på undringens egenverdi, på samme måte som mange for eksempel betrakter lek og dens egenverdi i forhold til utvikling av læringsstrategier. Undring er bra for barna i forhold til meningsskaping og hjelp til selvhjelp, det kan ikke måles og resultat av det kan ikke tallfestes eller puttes i tabeller. Undring handler mer om hvordan barnet selv føler det får noe ut av undringen, og om barnet føler det lærer blir meningsfullt for seg selv. Amundsen presenterer tre punkter hun mener kreves av voksne, som er: (1) *en lydhør lytting* (2) *en utpreget vilje til å stå barnet nært* og (3) *å gå i dialog med barnet i vid forstand, basert på barnets erfaringer* (ibid, s.184). I intervjuene ble både lytting, og dialogen med barnet nevnt, noe som tyder på at de er på riktig spor innen sin forståelse av undring. Det virker som at informantene vet hva som skal til i møtet med undringen og hvordan man burde utføre undring med barn. Ut i fra min tolkning av intervjuene er de alle inne på disse tre punktene på sin måte og at de egentlig vet hvordan man burde jobbe, men at det er vanskelig i en travel hverdag å se undringssituasjonene til barn. Dette virker som en av de store utfordringene med arbeidet.

I tillegg til disse tre punktene er det svært viktig at barnet føler det kan komme til de voksne med spørsmål, og føle at deres spørsmål blir tatt på alvor. Dette handler om hvorvidt de voksne klarer å møte barn med anerkjennelse og deres spørsmål med respekt.

Barn som undrer seg, stiller spørsmål og blir møtt på en utfordrende måte der de ikke stilles i forlegenhet, men derimot opplever mestring, blir motivert til å lære mer (Langholm, Hilmo, Holter, Lea, & Synnes, 2011, s. 57).

Dette burde være de voksnes holdninger i møte med barn som undrer seg. Det burde ikke være noe som «må» gjøres i barnehagen fordi det står i rammeplanen at det skal inkluderes i hverdagen i barnehagen.

Undring bør ikke være noe man tyr til som en lettvinnt løsning når man ikke vet eller ikke vil vite eller ta stilling til et vanskelig spørsmål- undring er tvert imot en erkjennelse av at noe er forunderlig, og dette kan bli til en aktiv bevegelse av ny kunnskap (Sagberg, 2012, s. 137).

Undring har ikke som mål å gjøre barnet bedre for andre, men å gjøre barnet bedre for seg selv. Undringen har en verdi med at den kan utvikle barnas evne til å tenke kritiske tanker og ha kritiske holdninger, og er en form for meningsskaping for barnet. Undring er ingen målbar ferdighet eller kunnskap, men det handler om at barnet skal synes kunnskapen er meningsfull for seg selv. Igjen handler dette om de voksnes grunnsyn, og hvordan de verdsetter barnets undring og kunnskapssøking. Denne siden av undringen er vanskelig å få satt ord på og kan dermed være vanskelig å jobbe med i hverdagen da man skal prøve å arbeide med meningsskaping og barnets utbytte av undringen.

Den gode samtalen

I intervju 1 blir det sagt at det er den voksne som åpner eller lukker for en samtale og at det er delvis den voksnes ansvar at barna får undre seg. Alle tre forteller at de tror barna er naturlig nysgjerrige på omverdenen, men at det er opp til de voksne å åpne opp for den. Dette kan oppnås ved at voksne er gode lyttere, men også viser at de ser og anerkjenner barnet, slik at barnet føler seg respektert og trygg i samspillet med den voksne. God kommunikasjon mellom voksne og barn er viktig for et godt samspill, er en faktor for å holde en god dialog, og evnen til å lytte blir dermed avgjørende for kvaliteten. Dette legger til rette for en god og undringsfull samtale. Reggio Emilias lyttende pedagogikk er et flott eksempel på dette.

Carlina Rinaldi skriver i sin bok; *For lyttepedagogikk handler det om å lytte til tanken (...)* *Det handler om å behandle tanken med alvor og respekt (...)* (Rinaldi, 2009, s. 26). Videre forklarer hun at det å lytte er en metafor for evnen å lytte og bli lyttet til, med alle sanser. Hun poengterer at voksne ikke bare skal bruke den fysiske hørselen, men lytte til barnet med hele kroppen. Når vi besitter denne evnen ligger det til rette for en gjensidig dialog og kommunikasjon. For å skape «den gode samtalen» som informantene snakker om er det viktig at voksne har lært seg til å lytte til barna, og tolke deres spørsmål. Dette for og enten bringe trygghet ved et konkret svar eller å spinne videre på tanken i en undringssituasjon, alt etter hva barnet spør etter. Dette blir som informant 2 og 3 snakket om, om barnet er ute etter et fasitsvar eller om det er ute etter en dialog. Hvis barnet vil ha en undrende samtale må den voksne åpne opp for dette, og tørre ta initiativet og ha en flott undrende samtale med barnet. Gode samtaler blir også nevnt i rammeplanen ved at de voksne skal; *skape rom for opplevelser, undring, ettertanke og gode samtaler* (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2006 (red. 2011), s. 47). Den sier også noe om hvordan vi må lytte til barnet; *Personalet må være lydhøre for barns undring og kunnskaps-søking*. Dette viser igjen at voksenrollen har mye å si for tilrettelegging av barns undring og samtaler. Å fange opp de gode stundene og innspillene til barna kan være en prøvelse, og kan være vanskelig å jobbe med, selv om alle informantene snakker om at den gode samtalen kommer lett hvis man har erfaring.

Medvirkning

To av informantene påpeker at medvirkning og undring henger sammen, det er en flott mulighet for barna å kunne komme sine egne tanker og innspill, og bli møtt av en anerkjennende voksen som lytter. Berit Bae beskriver i sin bok at hvis barn blir tingliggjort og ikke får hjelp av voksne rundt seg til å reflektere, og forholde seg til egne opplevelser vil barnets handlingsrepertoar bli innsnevret. For å forhindre dette må voksne opptre anerkjennende ovenfor det barna uttrykker, og deres selvutvikling (Bae, 1996). *Et syn på barns som subjekter tilkjenner gir at barn er aktive i sin egen dannelsesprosess* (Amundsen, 2013, s. 185). Dette handler om de voksnes respekt ovenfor barn og deres innspill. De tre punktene til Brenifer om hvordan man ikke skal møte barns spørsmål er et gode eksempler på hvordan man ikke fremmer respekt i barnehagen. Vi må vise barna at vi ser dem, at vi hører på hva de har å si og tar dem på alvor og ikke avfeier dem fordi vi har et "viktigere" ærend.

For å vise dette til barna er det viktig å jobbe fram en felles begrepsforståelse, og ha en felles verdier og holdninger. Dette bekrefter også informant 1 som et viktig moment, Amundsen nevner også dette (ibid). Alle tre informanter snakker om at utfordringen med undring har noe med de voksne å gjøre. Erfaring trekker to av dem fram som avgjørende for å være flink til å fange opp situasjoner der barnet undrer seg, og gripe dem. Dette igjen handler om hvorvidt de voksne er bevisst på sin egen rolle i barnas undring, og hvorvidt de er bevisste på selve undringen. Det handler også om grunnsynet til de voksne og hvor mye de har reflektert over dette. Hvor viktig synes de egentlig undring er? Hvilken forståelse har de egentlig av begrepet?

Det er lovpålagt med medvirkning av barn i barnehagen, og undring er en fin måte å innlemme dette i en hverdag. Medvirkningen handler om å se barnet, anerkjenne barnet som et subjekt og være imøtekommende. I en barnegruppe på 20 barn kan det være en prøvelse og utfordring å skulle «se» hvert enkelt barn, selv om det er forventet at vi skal det.

Uterommet

Alle informantene sier i spørsmål 4 at naturen er det området og miljøet de synes det er enklest å jobbe med undring. Informant 2 sier at han synes det er enkelt å skape et rom i skogen, og at man lett blir inspirert når en får naturen så tett innpå, samtidig som det skjer mange uventede ting. Han forteller også at han tror naturen kan gi rom for store opplevelser hos barn, i tillegg til nysgjerrighet, filosofering og gode spørsmål. Amundsen skriver at undring ute i naturen ofte forekommer hos barn, de erfarer så mye nytt, det kan derfor være mange sanseinntrykk for barna.

«*Barna er naturlig nysgjerrige*» sier de alle tre. Barn stiller spørsmål fordi de lurer, fordi de vil finne ut av og fordi de er nysgjerrige. Nysgjerrighet er drevet av en indre motivasjon eller ett innfall som tar oppmerksomheten vår og er likt undringen. Nysgjerrigheten blir ofte inspirert av ting de finner i uterommet og er nesten som små forskere.

Naturvitenskap og undring har mange likhetstrekk. Under en naturvitenskapelig måte å jobbe på stiller de kritiske spørsmål, observerer, eksperimenterer og undersøker. Dette kan ligne noe på den kroppslige undringen de yngste barna har og de eldste barnas måte å undersøke noe på. Den naturfaglige prosessen begynner gjerne med at barna lurer på noe eller er nysgjerrige på noe (Langholm, Hilmo, Holter, Lea, & Synnes, 2011). Deretter blir den videre undersøkt, for eksempel ved en naturfaglig utforskning. Dette gjelder da særlig spørsmål som kan undersøkes og har et konkret svar, mens de filosofiske spørsmålene blir vanskelig å utforske

og undre seg over på denne måten. *Barn må tilbys omgivelser som gir dem mulighet til å undre seg over noe eller stille spørsmål knyttet til noe de observerer* (Langholm, Hilmo, Holter, Lea, & Synnes, 2011, s. 23). De skriver også at det er førskolelæreren sin rolle og ansvar å legge til rette for barns undring og utforskning og at *det å legge til rette for barns læring er å anerkjenne barna som subjekt* (ibid, s.23). Igjen har dette sammenheng med voksnes respekt ovenfor barna og gi dem en mulighet til å medvirke i sin hverdag.

Voksne som er med på å bidra til undring og gode naturopplevelser i tidlig alder er viktig for barnets syn på- og å få en følelse av tilhørighet, til å være i naturen. I modellen kalt miljøtrappa beskrives det at begynnende forståelse sammenhenger i naturen og en bærekraftig utvikling begynner med undersøkende og undrende barn i samarbeid med engasjerte voksne (ibid). Annen kunnskap som kan være med på å vekke nysgjerrigheten til barn for naturen er kunnskap de får via prosjekter som for eksempel Grønt Flagg. Alle barnehagene som informantene tilhører er sertifisert til å være Grønt Flagg barnehager. Som informantene også trekker fram er disse prosjektene flotte å bruke for å jobbe med undring. (...) *kunnskap om naturen både kan forsterke og være en forutsetning for naturopplevelser. Følelse og viten henger i hop* (Amundsen, 2013, s. 31). Dette er viktig å tenke på som voksen i barnehagen når en svarer på barnas spørsmål.

Alle informantene snakket om hvordan de voksnes verdier og grunnsyn kunne påvirke arbeidet i barnehagen, om det enten var om tro og filosofering eller om det var synet på å være ute, så er budskapet det samme. Altså å være reflektert over sine holdninger i sitt samspill med barn, og hvordan man møter barnet. Som nevnt tidligere er det viktig for barna å ha en kunnskapsrik og engasjert voksen med seg i uterommet for å inspirere barna til å undre seg og til å ville vite mer. Det er derfor viktig å ha reflektert godt over sitt eget grunnsyn om å for eksempel være ute i naturen med barna og hvilken verdi det har for barnet å være ute.

Tid

Planer er lagt, dagen er skissert og de følges som regel. Tid er noe som blir trukket fram i intervjuene, man har det kanskje ikke i en hverdag med møter, bleieskift, mat, oppvask som skal ryddes osv. Det er viktig å kunne ta seg tid, gå vekk fra planene en gang i blant, og ikke være redde for å gjøre om på dem. *Det er viktig at vi ikke ser på planer som et hinder for barns nysgjerrighet og utforskning* (Langholm, Hilmo, Holter, Lea, & Synnes, 2011, s. 26). Man sier det at planer er til for å endres, og det er nok viktig å ha med seg inn i en hverdag. God tid når man er ute på tur er lurt, har kan det som informant 2 nevner, skje mange

uforutsette og spennende ting. Som for eksempel «den døde musens pedagogikk» forklarer, man kan oppdage noe nytt på tur og da kan det være lurt å vite at man har tid til å stoppe opp og undre seg over det man fant.

Det er mye som skal inkluderes i en hverdag og tidsaspektet er en prøvelse i mange barnehager. Som informant 1 sier kan det være vanskelig å stoppe opp i en travel hverdag og se de små undringssituasjonene som oppstår når man gjerne har mange andre ting å tenke på. Å stoppe opp og ta tak i en slik situasjon når den kommer er ikke bare enkelt.

Rammeplanen og fagområder

To av informantene forteller at de synes fagområdet Religion, etikk og filosofi var det som var vanskeligst å jobbe med. Her kunne ubehagelige temaer komme opp, slik som døden, livet, opprinnelsen av kloden osv. Slike temaer er vanskelige å snakke om, da alle har hvert sitt individuelle syn. Mange synes dette gjør det vanskelig å snakke om i barnehagen, nettopp på grunn av det som informant 1 snakker om, at vi ønsker å være tolerante, spesielt ovenfor foreldrene. Vi vil ikke trække noen på tærne eller at noen skal mene at vi har forklart feil. Det er delikate temaer og skal selvsagt behandles med forsiktighet, men vi skal likevel få lov til å uttrykke hva «jeg» føler og mener. Det er også viktig å poengtere at dette mener «jeg» og at det er helt greit å mene og tro noe annet, for alle kan få tro på det de selve vil. Dette kan være vanskelig dersom foreldrene er av en annen religion eller trossamfunn, men igjen handler det om å vise respekt og toleranse for hverandre (Amundsen, 2013) jf også med (Sagberg, 2012). Det kan derfor være lett og glemme barna, og deres rolle. Det er deres spørsmål som blir glemt og avfeid. (...) *barns dannelse og medvirkning handler i stor grad om hvordan barns spørsmål og undring blir møtt* (Amundsen, 2013, s. 94). Informant 1 forteller at hun tror mange velger å avvise barnas spørsmål eller ignorere spørsmålene hvis de får spørsmål av en religiøs karakter. Dette fordi de er redd for at de skal svare feil, eller er redd for at de skal oppleves som lite tolerante ovenfor andre. Igjen kan det ha sammenheng med mangel på erfaring eller mangel på refleksjon over sine egne tanker og meninger. Men filosofering og undring handler om det informant 1 sa så fint; (...) *undring handler jo om det motsatte, det handler om å ikke vite*. Det handler om å ha en kunnskapssøkende prosess, der vi sammen med barna skal prøve å finne fram til et slags svar eller bare ha en flott stund der vi tenker. Vi skal også være der som en støtte i barnas filosofering, og la dem medvirke i sin egen kunnskapssøking.

Noen bruker undring en som et instrument til å få kunnskap om verden. Andre ser på undring som en innfallsport til å reise spørsmål som vi ikke kan besvare fullt ut, men som er like viktige for det (Sagberg, 2012, s. 137).

Undring kan dermed være flere ting, barn kan bruke undringen som en slags metode for å tilnærme seg kunnskap, men også som en måte å bare diskutere et spørsmål. Alle tre informantene forteller også at de tror voksne må bli flinkere til å si at de ikke vet, at det ikke er en skam å ikke vite, men at det kan være en utfordring for mange. Voksne vil gjerne opptre som den altvitende, de som har svarene barna trenger, men det er faktisk ikke slik at vi må vite alt. Det er kanskje også en fin ting å lære barna at det er fint å vite mye, men vi trenger ikke vite alt.

Undring er et av mange temaer i rammeplanen. Det er et sitat i fra Barnehageloven § 1, formål 2. ledd, som blir gjentatt flere ganger og er utgangspunktet for det som blir skrevet om undring. Informant 2 og 3 forteller at de ikke konkret bruker undring i sine planer, men at det vises mer i det praktiske arbeidet som tar utgangspunkt i det som står om undring i årsplanene. Årsplanene er igjen bygget på lover og rammeplanen. Informant 1 kunne vise til mye dokumentasjon samt en detaljert årsplan om hvordan de synliggjør undringen i sin barnehage og i sitt praktiske arbeide. Dette samsvarte også med det som ble fortalt under intervjuet med fokus på undringen og som en av tre hoved-verdier til barnehagen. Det informant 2 og 3 fortalte om sine årsplaner og deres arbeide med den og undring stemte også overens med det de fortalte i sine intervjuer.

Voksenrollen

Informantene snakker om det å stille spørsmål, stille spørsmål tilbake til barnet, og hvordan man som voksen skal lytte til barnet. Det å stille spørsmål i dag, virker heller som et synonym for å være dum eller uintelligent enn å være kunnskapssøkende. Vi må gjøre det greit å stille spørsmål, greit å undre seg, slik at barna ikke føler seg dumme eller oversett fordi de lurte på noe. Hvordan møte barns spørsmål på en god måte? Brenifer beskriver tre måter voksne kan møte barns spørsmål som sakte, men sikkert opphører. Mange av disse situasjonene har jeg selv opplevd, både av mine egne handlinger, men også observasjon av andre i praksis. Alle tre informantene sa i løpet av sine intervjuer at det helt sikkert hadde vært enkelte situasjoner der barn tok initiativet til en samtale, der de ikke hadde oppfattet det og avsluttet samtalen før den

kom i gang. Informant 1 var veldig klar over spesielt en situasjon der hun kom med et ferdiglaget svar, fordi hun var stresset og ikke åpnet opp for samtalen da et barn stilte et spørsmål. For henne var dette en tankevekker og som i senere tid har fått hun til å være mer bevisst på undringssituasjoner. Hun handlet akkurat slik som et av Brenifer punkter beskriver. Hun kom med et ferdiglaget og uinspirerende svar til barnet og avsluttet samtalen. Dette er muligens en av de store utfordringene med å jobbe med barns undring, når det først skjer en situasjon skal den fanges opp, tolkes riktig ala hva spør barnet egentlig etter, så skal man svare på en tilfredsstillende måte. Her er kan det gå galt på mange punkter, men en av tingene som skal til for å kanskje gjøre dette bedre er erfaring. *Faren er at barn som ikke får svar, kan slutte å stille spørsmål* (Langholm, Hilmo, Holter, Lea, & Synnes, 2011, s. 28). Det er viktig at voksne reflekterer over sitt syn på barnet og deres spørsmål, ikke minst hvordan de møter dem. For at vi skal ivareta barns medvirkning og anerkjenne dem må vi vise barna at vi er interesserte i det de spør om, tar dem på alvor og vil finne svaret sammen med dem. Informant 1 forklarer at hun ikke håper undringen forsvinner, siden den ikke kan tallfestes eller måles på noen måte. Hun mener at barnehagen i dag blir mer og mer fokusert på læringen og at dette kan gå på bekostning av de tingene i barnehagen som ikke kan tallfestes. Det er ikke lenger nok at det er en hjelp til selvrefleksjon eller har en egenverdi. Som nevnt i artikler under teori, er det også andre som er bekymret for at det læringsfikserte samfunnet skal gå ut over andre viktige verdier i barnehagen som for eksempel omsorg. Vi da ting som egenverdien av lek, undring, filosofering og omsorg fall ut av barnehagen? Dette var noe jeg tolket som en bekymring av informant 1 under intervjuet.

Informant 1 og 3 forteller at som voksen er det viktig å kunne finne ut hva barnet egentlig søker etter når det stiller et spørsmål. Er det trygghet det søker, vil kanskje barnet ha et konkret fasitsvar, eller er barnet ute etter en inspirerende og fascinerende samtale, dette sier også Brenifer noe om i sin artikkel. Han forteller at noen ganger trenger barn et konkret svar for å klare å få roet seg og få såkalt «piece of mind». De sier at for å skille de ulike typene spørsmål trengs erfaring, og at man vil bomme, selv med erfaring. Det er slik vi lærer, akkurat som barna, ved å feile og prøve igjen. Informant 3 sier at han tror det er viktig å tørre å by på seg selv i samspillet med barnet, og at han tror det er viktig for barnet skal tørre å gjøre det samme.

Avslutning

I oppgaven har jeg nå presentert hvilke teorier jeg har bruk til å begrunne drøftingen min der den mest sentrale boken var; *Barns undring* av Hilde M. Amundsen i tillegg til bruken av artikkelen *How to avoid children`s questions* av Oscar Breinfer. Jeg har også presentert framgangsmåten min til innsamling av materiale og hvilke metoder jeg har bruk i denne sammenhengen under kapittelet metode. Av innsamlet materiale har deler av det blitt presentert under kapittelet resultater og som blir drøftet i kapittelet drøfting. Her blir sentrale temaer, og utfordringer med, som medvirkning, generelt om undringen, voksenrollen og bruk av uterommet drøftet.

Det virker som om det blir gitt rom til å undres i barnehagene, men at det hele kommer tilbake til hvor bevisste voksne er på sin rolle og hvordan de utnytter den i barnehagen. Våre verdier, tanker, holdninger, synet på barnet, synet på undringen og i hvilken grad vi ser og bruker den til det den er verdt. Barn klarer naturligvis å undre seg også på egenhånd, men i mange situasjoner der barn stiller spørsmål eller er kontaktsøkende i sin undring, er det voksne som åpner eller lukker for en samtale. Dette er ingen endelig konklusjon, men det vises hvor mye den voksne har å si i barns undring.

Hvis omfanget av oppgaven vært større ville jeg drøftet mer betydningen av voksenrollen i samspillet med barn i undringssituasjoner. Jeg ser hvilken stor betydning voksenrollen har og hvordan den raskt kan påvirke barnas undring i enten positiv eller negativ retning. Jeg ville også tatt tak i andre viktige temaer som dukket opp under intervjuene som; undringens betydning i barns danning, i større grad sammenhengen mellom undring og medvirkning, undring i forhold til voksne og religiøse temaer, og hvordan undring og evnen til dialog kan være med på å hjelpe barn å snakke om vanskelige temaer.

Bibliografi

- Amundsen, H. M. (2013). *Barns Undring* . Bergen: Fagbokforlaget .
- Bae, B. (1996). *Det interessante i det alminnelige* . Pedagogisk forum .
- Brenifer, O. (2006, September 05). *Children and Youth Philosophers*. Hentet April 24.04, 2014 fra <http://buf.no/en/read/txt/?page=ob-avoid>
- Carlsen , M., Wathne, U., & Blomgren, G. (2011). *Matematikk for førskolelærere*. Oslo : Høyskoleforlaget .
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* . Oslo : Gyldendal Akademisk.
- Langholm, G., Hilmo , I., Holter, K., Lea, A., & Synnes, K. (2011). *Forskerfrøboka* . Bergen : Fagbokforlaget .
- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. (2006 (red. 2011)). Kunnskapsdepartementet.
- Rinaldi, C. (2009). *I dialog med Reggio Emilia*. Bergen : Fagbokforlaget .
- Sagberg, S. (2012). *Religion, verdier og dannning* . Bergen : Fagbokforlaget .
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse* . Bergen: Fagbokforlaget .